

[Accueil](#)[Revenir à l'accueil](#)[Collection *Mythologiae libri decem*, Venise, Segno della Fontana, 1567](#)[Collection *Mythologia*, Venise, 1567 - Livre IV](#)[Item *Mythologia*, Venise, 1567 - IV, 01 : De Lucina](#)

Mythologia, Venise, 1567 - IV, 01 : De Lucina

Auteurs : Conti, Natale

Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre IV

[Mythologia, Francfort, 1581 - IV, 01 : De Lucina](#) ⓘ

est une version augmentée de ce document

Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre IV

[Mythologie, Lyon, 1612 - IV, 01 : De Lucine](#) ⓘ

est une transformation de ce document

Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre IV

[Mythologie, Paris, 1627 - IV, 02 : De Lucine](#) ⓘ

est une transformation de ce document

[Afficher la visualisation des relations de la notice.](#)

Informations sur la notice

Auteurs de la notice Équipe Mythologia

Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ).

Citer cette page

Document : "Mythologia, Venise, 1567 - IV, 01 : De Lucina".

Auteur(s) de la notice : Équipe Mythologia.

Éditeur : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle).

Consulté le 06/05/2024 sur la plate-forme EMAN :

<https://eman-archives.org/Mythologia/items/show/835>

Présentation du document

Publication Venise, Comin da Trino, 1567

Exemplaire Munich (Allemagne), Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ) , Res/4

Ant. 50

Formatin-4

langue(s)

- Grec ancien
- Latin

Pagination 90v°-92r°

Des dieux, des monstres et des humains

Entités mythologiques et historiques [Lucine](#)

Notice créée par [Équipe Mythologia](#) Notice créée le 30/04/2018 Dernière modification le 28/04/2023

Mythologiae.

fluebat aquæ simile densetur & consistat. Deinde sequenti mense Iupiter suo calore & humore nutrit, quibus indiget vitibus ut augeatur & dilatetur; quippe cum superioris planetæ natura formationem lineamentorum impeditur si perduraret diutius. Tertio deinde mense Marti cura ista committitur, qui per naturalem suum calorem humores supervacaneos exiccat, secumque calefacit, & motum in illo procreat: est enim calida vis & siccæ maxime ad motuā propensa. Hunc eundem sētum excipit mox Sol aliorum omnium scilicet mūdi princeps ac moderator, qui & vigore plurimum adhibet, & non mediocriter conseruit ad vitam. Huic succedit Venus Martis Solisq[ue] 10 calorem & siccitatem suis his aduersariis viribus temperans, multoq[ue] magis auget sētum, & illius membra ad figuram homini conuenientem perducit. Negotium ipsum mox in manus tradere Mercurio putatur, qui supervacaneum quodque exiccando temperiem & ipse inducit, vniuersaque corporis partes etiam magis distinguunt, & clariorē formā exprimit. At septimus mensis lunæ tribuitur, quæ ita sētum suo humore nutrit, ut perfectus completusque sit; possitque vel si tunc ex utero exeat viuere. Quod si humoris copia adhuc suppetat, & respiratio nondum sit pœualida, quam per umbilicum capit infans, ita ut otis respiratione non magnopere indiget, natura optima horum alimentorum cellaria & moderatrix in nonum mensem partum prorogat: at si inops sit huniorum, & non amplius fatis magna aeris copia per umbilicum trahatur, ac si veterus trahiabilis mollesque sit, qualis esse solet fere puerarum, tunc septimo mense partus in lucem prodit & viuit. Quamobrem siue ad planetarum vites, siue ad physicas rationes quis respexerit, omnino lunæ humor plurimum ad emitendos ieius adiuvabit. Sed quoniam explicauimus quibus causis commoti antiqui Lucinx tantum tribuerunt, nunc reliquum est, ut quæ de Lucina ab iis dicta fuerint, percurramus.

20

De Lucina.

Cap. I.

30 **L**vcinam filiam fuisse Louis & Latonæ, sororemq[ue] Phœbi iam dictum est superius, cum de Diana loqueremur. Atqui cum re ipsa una eademq[ue] sit Diana, Lucina, Hecate, Luna, quoniam varia sint nomina, & res variæ, in quibus illæ suas vires exercent, tamè variis parentes earum siue Deorum siue facultatum, siue eorum nominum, siue traduntur. Cum enim Luna filia esset Thiz & Hyperionis, Diana Louis & Latonæ, Hecate vel Louis vel Aristæ, & Noctis vel Alteræ: ita Lucina Louis filia fuisse dicitur, ut apparet in hymno Callimachi in Dianam, Iunonemq[ue] habuit matrem, ut memoriz prodidit Pausanias in Atticis, qui illam in Gnosio agro apud Amnissum flumium ex opinione Cretensium natam esse scribit. Qui Latonæ filia esse dixerunt, hanc in Ortygia natam esse inquiunt, atq[ue] statim natam obfetricis munere functam esse apud matrem, cum mox Apollinem esset partitura, ut dictu[m] est superius. Pausanias tamen in Atticis Lucinam ait in Delium ex Hyperboreis aduētasse, ut parturienti Latona adesset obfetrix. Hæc varia habuit nomina: nā Iithyia in Encomio. Ptolomæi vocata est à Theocrato, quam Lysizonam appellat siue soluentem Zonam. Solebant enim antiqui, sed Greci in primis vespere, Zonam soluere, pro eo quod est item cum viro habere, quia pregnante mulieris priorem Zonam gestare non amplius possent, quam soluere cogebantur: quare cum venirent sub tutelam Lucinæ Zonam.

40

Zonam soluebant. Sic autem ea sunt Theocriti;

Εὐλα πάροντες οἴωνται θυσίαν
Αὐτές τις οὐδέ τις θηραπεύει οὐδέ τις;
Hic Lyzonam Lucinam nata vocauit
Antigones, trifli partus oppressa dolore.

Nam & Horatius in secularibus carminibus multis nominalibus vocatam suis-
se innuit in his;

Rite maturos aperire partus
Lenis Iithyia, tuere matres:
Siue tu Lucina probas vocari,
sea Genitalis.

10

Tanta fuit Lucinx reverentia apud antiquos, ut non solum praefesse partu-
rientibus credita sit, cum invocaretur, illisque opem ferre, verum etiam tan-
quam custodis, cui ortus & vita salutisque humanæ initia deberentur, illius
imago ante forem domorum ponebatur, quare ita hymnum scripsit Orpheus
in eius laudem, quam Prothyram nominauit,

αλόγονος, δὲ μαντίνος θεός. πελοποννησίας Ιάπας
εἰδίας Καρπαθίας, λιχούσσαντον ιερόν·
Οὐλανός, τάσσαρος, τοῦ φλεγμανίκου οὐρανοφύτος;
Σταυρόγυνα, παρόντα νέαν θετού, μητραρία.
Audi me veneranda Dea, cui nomina multæ.
Prægnantium adiutrix, parientium dulce leuamen.
Sola puellarum seruatrix, solaque prudens.
Auxilium velox teneris Prothyra pueris.

20

Atque paulo post eandem esse & Dianam, & Iithyiam, & Prothyram aper-
te demonstrat in his;

ποτε πάροντες Λαζαλ, ζωγρές αὖτε πηγα.
Εὐρύποτος τεκτος Αυστραλίας οὐει οὐια.
Αγριαντος, Αλούδων, κατάντηντον ορθοπόν.
Sola animi requiem te clamant parturientes.
Sola potes diros partus placare dolores.
Diana, Iithyia grauis, simul & Prothyra.

30

Credita est autem suisse à Parcæ parturientibus præfecta, quoniam neque
cum illam mater gestaret in utero, neque cum pareret, villos dolores sen-
sit, ut in his ait Callimachus;

τοι μη μοῖρα
μαντίνε τοι πρώτη οἰνοδηπαρεία πέσει.
έπειτα τοι τεκτονε, τοι πάλι έλασσον φρεσκε.
μέτρη, δαλ' άργετη φίλοις αιθίαστη κίνησις.
hisce leuare

40

Vix bene me natam Parcæ statuere dolores.
Quod me cum pareret, vel cum gestaret in alio
Mater non unquam doluit, sine iuxta dolore
Deposuit quod onus.

Mos fuit apud antiquos, ut Lucinam ipsam dictam coronarent, quoniam
id plurimum conferre videretur ad facilitatem pariendi: quam confuetu-
dinem possumus vel ex hoc carmine Euphorionis colligere, ubi loqui-
tur de Lucina;

¶

Mythologiae.

Obuia dictamis teneris redimita sit illa.

Neque hominibus solum præesse parturientibus hæc Dea putabatur, sed etiā
brutis, & plantis: quoniam his omnibus luna humor vel nascentibus vel pa-
rientibus consert: quare ita Virgil. inquit de bobus;

Aetas Lucinam, iustosq; pati Hymenos.

Definit ante decem, post quatuor incipit annos.

- Effingebatur imago Lucinæ, cuiusmodi fuit illa apud Argientes, que altera
manum vacuam porrigebat, altera gerebat faciem: ita enim & infantem su-
10. sceptura videbatur, in lucemque eductura; & dolores, quos inflammatio to-
tius corporis consequitur, significare. At mihi magis huic loco conuenire
illud Theophrasti videtur, quod scriptum est in secundo de causis plantarum,
exuti maximè vites natuꝝ fecunditate fructuum tum in animalibus, tum et
in plantis, quare fax Lucinæ meritò assignabatur: nam quæ minus secunda
sunt in singulis generibus, illa magis sunt diurnæ. Scriptus in hanc hymnū
quēdam Lycius Delius, ut diximus, cum loqueremur de Paretis, qui illam Eu-
linum, quasi Lanificam appellauit; quam fati sororem esse credidit, ut est
apud Pausaniam in Arcadicis. Maxima religione apud Eleos præcipue cole-
batur Lucina, cuius ope victoriæ Elei ex Arcadibus reportarunt. Nam cum
20. Arcades Eleorum agrum hostiliter inuasissent, omniaque incursionibus po-
pularentur, in aciem aduersus illos prodierunt Elei. Tum fama est mulierē,
quæ puer mammam præberet, ad Eleorum duces accessisse, quæ se puerum
illum peperisse diceret, horrataq; est, ut eū eius bellī socium libi ascisceret,
quod ipsa ita fuisse per somnum admonita. Tum qui summa rei paterant
inter Eleos hdem mulieri præstantes puerum nudum ante signa locandum
curarunt: deinde cum facerent impressionem in hostes puer is in serpentem
vertitur in conspectu omnium. Eo prodigio tertiti Arcades in fugam ver-
tuntur, atque Elei quo in loco sub terram ingressus est serpens, ubique victo-
riam sunt adepti, templum illi puerō etex crunt, quem Sosipolim, siue vr-
30. bis seruatorem appellantur; ibidemque sunt Lucinæ solennes honores de-
creti, quod illam puerum illum peperisse & attulisse Elei interpretati sunt.
Annus sacerdos ibi eligi solita fuit, quæ Lucinæ sacrificaret, ad quam omni-
bus erat aditus. Ad Sosipolim vero nemini accedere licebat, nisi vetulæ sa-
cerdoti, quam etiam certo ritu ornata esse oportebat; nam & capite & fa-
cie velata candido textili ad illius simulachrum accedebat. In templo Lu-
cinæ tum virgines cum etiam nuptæ remanentes hymnum in Sosipolim de-
cantabant, atque quodus odorum genus adolebant, cum vinum ex illis sa-
crificiis omnino exulareret. Culta est apud Hermioneenses etiam præcipuo
quodam honore Lucina, quæ summa religione & hostiis, & odoribus, & do-
40. nis quam plurimis decorabant; neque illius lignum cuipiam, nisi illis mu-
lierculis, quæ rem sacra fecerent, conspicere fas erat, ut ait Pausanias in Co-
rinthiacis. Hæc illa sunt ferè omnia, quæ de Lucina dicta sunt ab antiquis,
quæ ex iis, quæ dicta sunt superius, manifesta esse censeo; nisi illud fortasse
non pateat cur Iunonis aut Iouis filia esse dicatur. explicatum fuit superius
Lucinam esse lunam, humoresque ab ipsa luna aliquando augeri, quod cum
sit per aera, quem modo Iunonem, modo Iouem appellari offendimus; iure
Lucina, siue vis illa, quæ agit per aera in inferiora corpora, Iunonis filia di-
cta est. vocata fuit luna Lucina, quia luceat per noctem, vel quia lucem pre-
beat

beat foetibus, qui nati ante septimum luna mēsem hac solis luce perfrui minime possunt, vel quia maturos fetus in lucem ex utero evocet. Dicitur eadē à Græcis Hlychia, quia pœnitō sit parturientibus. reliqua nomina, que illā tribuantur sunt i contingentibus rebus à poetis facta, & illi tributa. Nunc de Penatibus dicendum est.

De Penatibus.

Cap. II.

IAm vero statim natos infantes, vbi Lucina suum munus compleuisse, Penates Dii suscipiebant, vt fuit opinio antiquorum: qui Penates qui essent, aut quod esset illorum munus, videtur esse inuestigandum. Fuerunt igitur nonnulli, qui Penates Deos esse putarunt illos, per quos spiramus, per quos cognoscimus, per quos vivimus, per quos solem intuemur: Iouem scilicet, & Iunonem, & Mineruam, & Vestam: hanc etiā siquidem nonnulli addiderūt. Nam Iouem æthera medium, Iunonem aera imum, Mineruam sommam ætheris partem, quæ vis est diuina intelligentia, Vestam terram esse dixerunt. Hos & Deos patrios & familiares & ciuitatum praesides & priuatarum domorum custodes nominarunt & crediderunt, vt in his significare videtur Cicero in oratione pro domo sua; vosque qui maxime me repetitis, atque reuocatis; quorum de sedibus hæc mihi proposita est contentio, patris Penates, familia resique, qui huic vibi & recipub. praesides esis. Sic & Hali carn. in primo Antiquitatum, vbi si fuisse tu tunc penates p. & ciuitatis adiutorio, si' Neptunus n. t. t. & Læches Æneas & Trojani, si' p. & vestales d. & v. f. a. r. i. n. s, si' i. n. f. a. l. o. n. s, si' l. c. & r. o. n. s, & l. l. a. s d. i. p. a. e. s, si' d. p. o. g. e. n. s. Deos autem hos Romani Penates vocant: atque nonnulli in Græcam linguam transferentes, genitales interpretati sunt; alii vocant Deos patrios, alii domesticos ac familiares, alii possessionum praesides, alii arcanos. At vero cur erant hi patrī, ac non potius communes omnium ciuitatum & domorum? Quoniam non modo singulas ciuitates, sed etiam singulas domos, atque adeo singulos homines, & animalia & plantas certos ac peculiares habere Deos crediderunt, quorum essent illi tutelares. Idem propè sensisse videtur Cicero, vbi ita scribit in secundo de Natura Deorum; nam Vestę nomen a Græcis; ea est enim quæ ab illis vta dicitur. Vis autem eius ad aras & focos pertinet, itaque in ea Dea, quæ est rerū cultos intimarum, omnis & precatio, & sacrificatio extrema est. Nec lōge absunt ab hac vi Dii Penates, siue a Penu ducto nomine, (est enim omne, quo vescuntur homines, penus.) siue ab eo quod penitus insident, ex quo etiam Penetrales à poetis vocantur. Erant igitur Penates Dii familiares, penes quos nos nati essemus, qui superius commemorati esse putabantur. Alii tamen voluerunt Penates esse Apollinem & Neptunum, qui Troiana membra extruxerunt, & Vestam, qui eximia religione apud Samothracem sculpti colebantur; mox à Dardano in Phrygiam, ē Phrygia in Italiam ab Aenea fuerunt delati, quam rem ita expressit Virgilius lib. 2. vbi Hector Aenea Penates Deos ita commendat;

Sacra, suosq; tibi commendat Troia Penates.

Hoc capte fatorum comites, his incenia quere;

Magna peterrato statues quæ denique ponto.

Sic ait; & manibus vittas, Vestamq; potentem,

Aeternumq; effert adytis penetralibus ignem.

Hæc